

a templomépítést. A hányatott sorsú Képes Krónika 1360 körül pergamenre készült, a magyar nép középkori történetét beszéli el. „A magyarok régi és legújabb

tetteiről, eredetükről és növekedésükről, diadalaikról és bátorságukról.” Egyre gyarapszik a Krónikához szánt akvarellek száma (ugyanis ilyenkor ő festőművész!) néhány közülük már megkapta végleges zománc formáját. Tudvalévő, hogy a műhely hátteret igénylő munka kizárólag kézi munkával végezhető, a sorozatgyártás kizárva. A Képes Krónika nemzeti érték. Ezen értékek kezelése, megbecsülése híven tükrözi mindazon személyeknek

és a kormányzatnak nemzeti érzületét, akik ezekért felelősek. Lázár Imola határozott célja, hogy a magyarság kincsét érő tudását a zománcképes Krónika által is eljuttassa hozzánk. Elindult az úton és nagy művészi vállalkozásához támogatókat keres.

Reméljük, hogy talál, és akkor meg sem áll a győzelemig. Lényeges az is, hogy ő hungarikummá nyilvánítaná az erdélyi zománccot mint készítési eljárást. Miközben a múltban kutakodik és alkot, azokban motorbiciklik karosszériájára képzel és készít zománctapétát tervez. *G.Dépardieu* francia színész számára dekorált borosdobozt. Tűzzománc berakásos bútortervei vannak és természetesen ékszerrek, de még zománccal díszített fehérneműket is találunk alkotói birodalmában. A tűzzománc tartós, ellenáll a korróziónak, még a lakástűzet is túléli.

A szászrégeni születésű művésznek eddig mintegy negyven ön-

álló kiállítása volt.

Lázár Imola és a tűzzománc együvé tartozása olyan szoros kötelék, hogy arra gondolhatunk, ők talán kölcsönösen egymást választották.

Budapest, 2019. március 11.

ELISMERÉSEK NEMZETI ÜNNEPÜNKÖN

Ahogy minden évben, úgy 2019-ben is számos honfitársunk részesült elismerésben nemzeti ünnepünk alkalmából.

Közülük *Jankovics Marcell* rendező, író, grafikus a közmédia életműdíját, a Csoóri Sándor-díjat vehette át.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület nagy tisztelettel és sok szeretettel gratulál magyarörmény díjazottunknak és további sikeres munkát kíván mindannyiunk örömére.

Szerkesztőség

Kövér István

Megemlékezés családjunk beköltözésének 350. évfordulójáról

Előzmények

Széles körben ismert, hogy hagyományaink szerint őseink a Bagratidák fővárosának feldúlása után, 1239-ben menekültek el Ániból. Előbb a Kaukázus lábainál folytatták harcukat a tatárokkal, majd Áninak 1319-ben történt végleges pusztulása után sokan a Kim félszigeten telepedtek meg, a Genovaiak fennhatósága alatt [pl. Kaffa (ma Feodoszija)]. Azonban a félszigetnek a tatárok által 1475-ben történt feldúlása után a túlélők egy része, megállókkal ugyan, Lengyelországba költözött. Onnan azonban az erőszakos térítési kísérletek miatt Moldvába visszatelepültek, majd onnan véglegesen Erdélybe telepedtek át, új hazát találva.

Nos, ennek a körülményeit szeretném egy kicsit megvilágítani, miért akkor, és miért ide telepedtek le őseink..

Lengyelország

II. János Kázmér lengyel király (Waza) (1609. – Nevers, 1672.) Lengyelország királya 1648–1668 között. (Apja révén igényt tartott a svéd trónra is.) Trónra léptekor nehéz helyzetben volt az ország, részben külső (orosz, német, svéd) terjeszkedő törekvések, részben pedig a kozák-lengyel háború miatt, amely Ukrajnában tombolt. 1648. januárjában, *Bohdan Hmelnickij* a Zaporizzsjai Szics főhetmannak választotta meg. A krimi tatár-kán *Tuhaj-bej* vezérletével egy hordát küldött a kozákok támogatására, míg a hetman igyekezett rávenni a kánt, hogy teljes haderejével szálljon harcba. A nemesi elnyomás miatt fegyvert fogott *Hmelnickij* több súlyos vereséget mért a lengyel elit erőkre. De szövetségese, a tatár-kán békére kényszeríti *Hmelnickij*. A harcok két éven belül kiújultak, ám János Kázmér seregének sikerült döntő győzelmet aratnia 1651-ben a beresztcei csatában.

A svéd hadsereg a kor legmodernebb hadereje volt, de gyors sikereit lengyel területen a főnemesség árulása segítette elő: több főúr saját önállóságra törekedett. Varsó és Krakkó elvesztése után Magyarországon, azt követően Sziléziában próbált menedéket találni az őt üldöző svédek elől. Ám míg a lengyel nemesség nem volt hajlandó a svédek ellen harcolni, megtette azt a paraszti lakosság és a kismemesség, amely a svéd katonaság rekvirálásai és súlyos visszaélései miatt lázadt fel, s sikerült megvédeni a Jasna Góra-i magyar alapítású pálos kolostort. A svéd király segítségül hívta *II. Rákóczi Györgyöt*, akire a lengyel–litván–tatár haderőnek szintén sikerült vereséget mérni. János királyt a trónon 1669-ben *Michał Wiśniowiecki* lengyel nemes követte *I. Mihály* (1640–1673) néven, mint Lengyelország királya és Litvánia nagyfejedelemé 1669–1673 között. 1672 nyarán a török szultán vezette főserg a havasalföldi és a moldvai hadakkal ostrom alá vette a török-lengyel határon

álló Kamieniecet. Az ostromhoz rövidesen csatlakozott a kán és *Petro Dorosenko* vezette kozák-tatár sereg is. Néhány héten belül az erősséget bevették, s Délkelet-Ukrajnát és Podóliát a törökök teljesen birodalmukhoz csatolták.

(*Erről szól Sienkiewicz világhírű trilógiája: Tűzzel, vassal - a kozákok elleni háború, Özönvíz - a svédek elleni honvédő háború, A kis lovag - a délről betörő török elleni háború és Podolski Kamieniecz védelme*)

Magyarország

A törökök *Luxemburgi Zsigmond* uralkodása idején kezdtek betörni a Magyar Királyság területére. Ekkor a király kiépítette a déli végvárrendszert. 1440-ben I. Ulászló került a trónra, majd 1443-ban a király és Hunyadi vezetésével megindult a „hosszú hadjárat” a török ellen. 1444-ben Várnánál támadást intéztek a török ellen, de az ígért európai segítség elmaradt, ezért a magyarok vereséget szenvedtek. *I. Ulászló* életét veszítette a csatában, és 1444-ben a még kiskorú *V. László* került a trónra, *Hunyadit* pedig kormányzóvá választották 1446-ban. Az 1448-ban indult balkáni hadjárat a rigómezei csatában – mivel *Szkander bég* segítsége elmaradt – súlyos magyar vereséggel zárult. 1453-ban Konstantinápoly török kézre került, és a törökök következő célja Nándorfehérvár megszerzése lett. Ez 1456-ban, a nándorfehérvári csatában nem sikerült nekik, ezután hosszú ideig nem került sor a szultáni főerők bevetésére Magyarország ellen.

A hosszú – vagy más néven tizenöt éves-háború (1591/1593–1606) a dunai Habsburg-monarchia és az Oszmán Birodalom

összecsapása volt a Magyar Királyság területén. A Habsburgokkal szövetségben harcolt az Erdélyi, a Havasalföldi, a Moldvai fejedelemség, a Német-római Birodalom és a pápai állam támogatásával. A háborúhoz több európai állam és török uralom alatt élő nép, így a szerbek és bolgárok is csatlakoztak, akik közül sokat hajdúk közé szerveztek. A kezdeti keresztény sikerek után az erőviszonyok kiegyenlítődték, így 1606-ban az eredeti állapothoz képest lényegében kevés változtatással zárult.

Az 1520-as évek elején az oszmánok nagy lendülettel támadtak a déli magyar végvárrendszerre, és azt sikeresen át is törték. Ezt követte az ország belseje ellen intézett támadás 1526-ban, amely a mohácsi vereséghez és azt követően az egységes Magyar Királyság felbomlásához vezetett. A kirobbanó magyar belháborúnak véget vetve 1541-ben az Oszmán Birodalom elfoglalta Budát. Ezzel a Magyar Királyság három részre szakadt: a Királyi Magyarországra, a Keleti Magyar Királyságra (1570-től Erdélyi Fejedelemség), illetve a hódoltság területére.

I. Lipót magyar király *Zrínyi Miklós* grófot nevezte ki a hadsereg főparancsnokának. Azonban a bécsi udvar *Zrínyit* politikai ellenfélként kezelte, ezért *Lipót* visszavonta fővezéri kinevezését és *Montecuccolit* nevezte ki helyette, aki azt az utasítást kapta, hogy csak akkor bocsátkozzék harcba, ha a török Bécsset fenyegeti. A következő évben a keresztények több győzelmet is arattak a törökökön, igaz, *Zrínyiújvárt* elvesztették, de Szentgotthárdnál nyílt csatában felülkerekedtek a nagyvezír ötszörös túlerőben levő hadán. Ennek ellenére megkötötték a szégyenletes vasvári békét, melyben

például a török ragaszkodott ahhoz, hogy *Zrínyiújvár* soha többé ne épüljön fel.

Erdély

Az 1655-ben Lengyelország és Svédország közt újabb háború tört ki. A svédek ellen viszont egy hatalmas koalíció jött létre, s hogy *X. Károly Gusztáv* svéd király el ne veszítse a háborút *Rákóczi* segítségét kérte 1656 végén a prostki vereség után, felajánlva neki Dél- és Közép-Lengyelország egy részét, ahol új királyságot alapíthat. *II. Rákóczi György* 1657 januárjában, nem törődve a Porta tiltakozásával, szövetségben a svédekkel hadat indított *János Kázmér* lengyel király ellen, kiegészülve a moldvai és havasalföldi csapatokkal. A hadjárat első szakaszában sikeres volt: bevette *Krakkót*, aztán bevonult *Varsóba*, de alighogy találkozott a svédekkel, a királyuk magára hagyta őt az országát ért újabb dán támadás miatt. Rövidesen magára hagyta hadait, amit *Kemény Jánosra* bízott, de akit a határnál elfogott a tatárkán. Székelyföldet rövidesen a török és tatár hadsereg pusztította.

1658. október 11-én *Barcsai Ákos* személyében új fejedelmet választottak, mire *Rákóczi* haddal indult trónja visszafoglalására. *Barcsai* ellen győzedelmeskedett, de *Szejdi Ahmed*, a budai pasa a szászfenesi csatában, 1660. május 22-én vereséget mért *Rákóczira*. A csatában kapott fejsebébe halt bele 1660. június 7-én. A török ezután elfoglalta *Váradot* is.

Apafi Mihály (Ebesfalva, 1632. – Fogaras, 1690.) részt vett a moldvai hadjáratban (1653), a havasalföldi (1655) és a lengyelországi (1657) hadjáratokban, s az erdélyi főserg maradvékával együtt őt is fogolyként a *Krímbe* vitték, ahonnan 1660 novemberében, három év raboskodás után tért csak haza, mivel családja csak nagy nehézségek árán tudta összeszedni a kiváltásához szükséges pénzt. A zavaros politikai helyzet miatt a birtokaira vonult vissza. *Ali pasa* 1661. szeptember 14-én a *Libáncsmezőn*, *Marosvásárhely* közelében *Apafi Mihályt* tette Erdély fejedelmének. Fejedelemmé válása után minden erejét hivatásának, Erdély viszonylagos önállósága megőrzésének szentelte. Reálpolitikus volt, s csak látszatra törökbarát, noha kényszerűségből több Habsburg-ellenes katonai akcióban részt vett (1663, 1679, 1683). A dicsőséges 1664-es hadjárat során már készült, hogy az erdélyi seregek élén csatlakozik a Magyarországot felszabadító császári hadakhoz, a szégyenteljes vasvári béke (1664. augusztus) azonban hamar kijózanította, hiszen kiderült, hogy sem a császár, sem a szultán nem volt tekintettel Erdély érdekeire. Erdély *Apafi* korai időszakában a viszonylagos nyugalomban újra fejlődésnek indult mind gazdasági (az ipar fellendítése, görgényi papírmalom megjavíttatása a könyvnyomtatás végett, a vajdahunyadi vashámor építése, az üveggyártás újraindulása, a posztószövővés fellendülése), mind kulturális téren.

Folytatjuk

2019. március 13-án a Nemzeti Táncszínház Nagytermében *A jövő csillagai* címmel fiatal táncművész palánták is bemutatkozhattak a nagyközönségnek. A II. részben *Lászlóffy-Lanier: Through the looking glass* c. számát *Lászlóffy Emőke*, III. évfolyamos hallgató szerezte, koreografálta és előadta nagy sikerrel. Örültünk, hogy jelen lehettünk ezen a szép előadáson.

M